
Tema: TILLGÄNGLIGHET -Renoveringar kan göras på olika sätt

Tidningen Reuma 3/2014 (24.9.2014)

När gamla hus byggs om lönar det sig att förutse invånarnas kommande behov. Genom omsorgsfull planering kan hemmet och omgivningen runt det bli fria från fysiska hinder, och prislappen för arbetet behöver inte nödvändigtvis bli högre för det.

Hus byggs för att hålla i många generationer, och för att passa flera åldersgrupper – allt från barn till äldre. Därför är det viktigt att huset och dess lösningar går att anpassa efter de behov vi har i olika livsskeden.

”Den bebyggda miljön är gemensam för oss alla. Tillgänglighet borde ses som en kvalitetsfaktor i byggverksamhet”, säger arkitekt **Kirsti Pesola**. Hon arbetar som direktör för Invalidförbundets [Tillgänglighetscenter ESKE](#).

”Vi borde alla vara förutseende när det gäller den egna bostaden och fundera på vår egen framtid och vår egen livsmiljö så länge vi är kapabla att själva fatta beslut. På så sätt undviker vi ogenomtänkta, snabba beslut om funktionsförmågan av någon orsak plötsligt blir nedsatt.”

En invånare i ett hus kan insjukna eller skada sig och tvingas att ta till kryckor för att ta sig fram. En besökare kan ha nedsatt rörlighet, men även för personer som kör flyttlass eller rör sig med barnvagnar är det lättare att ta sig fram om miljön är fri från fysiska hinder.

Kirsti Pesola uppmanar oss att alltid välja så tillgängliga lösningar som möjligt när vi i gamla hus gör grundläggande renoveringar såsom stambyten eller badrumsrenoveringar. Även om behovet inte finns där i dag, är det bra att i ombyggnadsskedet välja tillgängliga alternativ. De skadar ju heller ingen.

Renoveringar görs ofta

Renoveringar är numera mycket vanliga, säger Kirsti Pesola. Husbolag tar till exempel itu med stambyten åtminstone två år i förväg. De som bor i huset bör se till att man med ombyggnaden når en hög nivå av tillgänglighet. Det här är något man inte talar om tillräckligt eller ens kommer att tänka på.

Diskutera gärna tillgängliga lösningar i förväg med dina grannar och uppmana dem att understöda förslaget på bolagsstämman. Det blir trots allt inte mycket dyrare att bygga för ökad tillgänglighet.

Oftast kommer man inte att tänka på att placeringen och valet av inredning kan göras på annat än det traditionella sättet när rör och samtidigt all annan badrumsinredning, golv och väggar förnyas. Den enda merkostnaden utgörs oftast av att anlita en arkitekt eller inredningsarkitekt i planeringen i stället för att endast se det som en teknisk planeringsuppgift.

Behovet av lättillgängliga bostäder ökar. Den största utmaningen är att hitta planerare som använder lösningar med tanke på framtida behov.

Om vi redan från början såg tillgängligheten som en naturlig del av arkitekturen skulle vi slippa korrigerande och påklustrade åtgärder, vilka ofta också är fula.

”Dem får arkitekten sällan planera, de bara görs.” Som ett typiskt exempel nämner Kirsti Pesola ramper som installeras i efterhand. Byggnadsbeståndet förnyas med bara några procent om året. Vår miljö är byggd under en tid då vi ansåg att felet ligger hos människan, inte i miljön. Tiderna har lyckligtvis förändrats.”

Fysiska hinder också i mässbostäderna

Kirsti Pesola säger att det till exempel på [bostadsmässan i Jyväskylä](#) inte fanns en endaste bostad som var helt utan hinder, även om de grundläggande kartläggningsskriterierna bara var tre till antalet. Dörröppningen vid entrén skulle vara minst 85 cm och ytterdörrens tröskel högst 20 mm. En eventuell lutning framför entrén fick vara högst vara åtta procent.

På mässan fanns dock tre objekt med endast smärre hinder, även om hela mässområdet utannonserades som tillgängligt.

Saker kan också göras på ett annat sätt, genom god planering, påminner Kirsti Pesola.

Ändå hade Jyväskylä stad som övergripande mål för mässan att främja uppbyggandet av ett så fungerande och tillgängligt område som möjligt, bland annat genom personlig rådgivning.

Ansvar för att följa byggregler ligger alltid hos den som påbörjar ett byggprojekt. Viktigt vore att den personen skulle komma ihåg att kräva fullständig tillgänglighet av planerarna. Byggaren ansvarar ju också för att anlita yrkeskunniga planerare.

När man till exempel bygger småhus kan man med smärre markarbeten göra entrén så låg att inga trappor behövs.

En del bygglösningar är lätta att ändra i efterhand, medan andra, såsom dörrbredder eller nivåskillnader, är svårare att korrigera. Förnuftigt vore att redan i byggskedet se till att dessa blir tillgängliga.

”Tillgänglighetstänket bör omfattas av alla delaktiga i projektet, till sista byggarbetare och stenläggare. Det är till exempel viktigt att lägga tillräckligt med sand under marksten och plattor, så att det inte blir onödiga nivåskillnader vid entrén”, säger Kirsti Pesola.

Redogör för dina behov

Om bostadsbolaget i samband med ombyggnaden inte är villigt att utföra nödvändiga ändringar, kan du fråga om du själv i din egen bostad kan göra ändringar som är något bättre än bolagets egna lösningar. En del av kostnaderna måste du i så fall stå för själv. Ett exempel är om badrummen i huset är för trånga och du behöver ett större för att kunna röra dig obehindrat i det.

Vid badrumsrenoveringar lönar det sig också att ta reda på om badrummet har skivväggar. I samband med renoveringen kan det vara bra att förstärka väggarna så att de håller för ledstänger som eventuellt installeras senare.

Kirsti Pesola tycker det är en god idé att begära planeringshjälp från köksinredningsföretag när du planerar en köksrenovering.

”I dem finns förvånansvärt många kunniga specialister. Köksinredningsleverantörer har numera egna datorprogram med vilka de planerar kundens kök. Planerarna känner till företagets olika inredningsalternativ, som kunden kanske inte alltid ens kommer att tänka på. Med hjälp av datorprogrammet är det lätt att visualisera planen så att den blir enkel att förstå. Det viktigaste är att kunderna berättar vilka behov de har: ska skåpen installeras lågt och hur högt ska bänkskivorna installeras.”

En del företag har program som kunderna själva kan använda.

Tillgänglighet i inredningsprogrammen

Många tar modell av inrednings- och byggprogrammen på tv. Av denna orsak borde programmen ta upp tillgänglighet som en kvalitetsfaktor i bostäderna, och inte enbart tala om utseende eller stil.

Om till exempel all inredning i ett utrymme är vit kan en person med nedsatt syn ha svårt att se nivåskillnader. Om grundläggande dimensioneringsregler följs, går det lätt att vid behov måla ytorna i efterhand.

Det beror på bostadsbolaget och på hur medvetna delägarna är om de är beredda att utföra ändringsarbeten i gemensamma utrymmen, exempelvis vid entréer, om till exempel kommunen bekostar de ändringsbehov en invånare har.

Man gör också klokt i att försäkra sig om att förslagsvis en offererad ramp passar husets arkitektur. Ändringsarbeten måste anpassas efter huset.

”I många historiska objekt, till exempel i Sibelius Ainola har den tillgängliga entrén genomförts med mycket stor finesse”, säger Kirsti Pesola.

Fokus på städning

Det är tryggt och lätt att städa ett hem som är väl planerat. I planeringsskedet kan man göra bostaden antingen lätt- eller svårstädd. Därför är det viktigt att de grundläggande lösningarna och materialvalen görs med omsorg. Framför allt offentliga byggnader bör planeras så att städningen går att utföra med stora maskiner.

I hemmen lönar det sig att tänka extra på nivåskillnader såväl som fönsteralternativ. Hur stora är glasytorna, och hur öppnar man dem? Det här är saker som invånarna inte senare kan påverka.

”Det blir allt vanligare att människan glömmer vad som hör till grundläggande städning. Stanklåset ska till exempel putsas med jämna mellanrum. Detta kräver att du själv kan öppna stanklåset om avloppet är stockat.”

Det är viktigt att man kommer åt att städa bakom värmeelementen. Kylskåpets kondensator måste dammsugas regelbundet, och för det måste det gå att flytta på kylskåpet.

Du ramlar inte om golvet är halkfritt

Halkfria golv och gångstigar är grundläggande saker när det gäller trygghet i hemmet.

I någon mån går det att förebygga halkolyckor genom att välja golvmaterial som är halkfria också när de är våta, lämpliga skodon och doppskor för promenadkäppen eller kryckan.

Kirsti Pesola påminner att fallolyckor kan ha många orsaker: ett halt golvmaterial, hala skosulor eller t.ex. mjöl eller smuts på golvet.

”Om skorna har fel sorts sula, är det inte golvets fel att det är halt.”

Ullsockor är alltid hala på lackerat parkettgolv, medan halksockor för vuxna inte är det.

I en rymlig bostad går det att förbättra tryggheten genom att installera ledstänger. Dessa kan till exempel installeras intill balkongdörren om balkongens golv ligger lägre än rummets golv, eller i badrummet. Ledstängerna behöver nödvändigtvis inte se ut som just ledstänger, utan kan också designas som konstverk.

”Använd din fantasi”, uppmanar Kirsti Pesola.

Be kommunen om hjälp

Kirsti Pesola uppmanar oss att be kommunens socialväsande om råd och stöd för anskaffning av lösningar som underlättar vår vardag i hemmet. Man kan få behovsprövat understöd för reparation av bostadsbyggnader och bostäder.

Med stöd av handikappservicelagen ska kommunen ersätta personer med grav funktionsnedsättning för rimliga kostnader som uppkommer för nödvändiga ändringsarbeten i bostad samt för redskap, maskiner och anordningar. Dem har en person med grav funktionsnedsättning subjektiv rätt till om han eller hon uppfyller specifika kriterier.

Personer som på grund av sin funktionsnedsättning behöver andra anordningar än sådana som hör till den medicinska rehabiliteringen för att kunna förflytta sig, kommunicera eller klara sig hemma eller i sin fritidsverksamhet, kan från kommunen ansöka om ersättning för dessa.

Kommunen kan också utan ersättning ställa anordningar till förfogande för en person med funktionsnedsättning. Den kommunala hälso- och sjukvården bekostar även anordningar som används i medicinsk rehabilitering.

[Finansierings- och utvecklingscentret för boendet ARA](#) ansvarar för statens finansieringspolitik. Det beviljar understöd för boende och byggande. För alla nya bostadshus som ARA beviljar understöd krävs en tillgänglig entré och för projekt som stöds av ARA krävs en tillgänglighetsutredning.

Tillsammans med Rakennustieto Oy, [Aalto-universitetet](#) och [Sotera-instituutti](#) upprätthåller ARA en tillgänglighetstjänst som erbjuder riktlinjer och ett behändigt system av checklistor. Tjänsten finns på adress www.esteetomyys.rakennustieto.fi.

På en webbplats som miljöministeriet upprätthåller (www.korjaustieto.fi) finns mycket information om tillgänglighet för invånare i såväl småhus som höghus.

Information om tillgänglighet i den bebyggda miljön finns på webbplatsen <http://www.esteeton.fi/portal/se/> som upprätthålls av Tillgänglighetscenter ESKE. Det går också bra att fråga om råd per e-post på adress [esteeton\(at\)invalidiliitto.fi](mailto:esteeton(at)invalidiliitto.fi).

Saneringsrådgivning

Centralförbundet för de gamlas väl har 15 regionala saneringsrådgivare som hjälper äldre och veteraner att planera ändringsarbeten i bostäder och att ansöka om understöd för reparation av bostäder. Tjänsten är avgiftsfri för kunder, men att utföra ändringsarbeten kostar. Kontaktuppgifter till saneringsrådgivningen hittas på adress www.vtkl.fi.

Centralförbundet för de gamlas väl och Förbundet för åldrings- och anhörigservice har ett gemensamt projekt som heter KÄKÄTE (Behändig teknologi för brukaren) vars syfte är att ta reda på hur teknologin ska kunna stöda den äldres vardag, hemmaboende och omsorg.

På KÄKÄTE-projektets webbplats på adress www.ikateknologia.fi kan du bekanta dig med teknologilösningar. På webbplatsen finns bl.a. guider om hur man låser sin bostad och om lätthissar och en rapport om åldrande, hemmaboende och teknologi (samtliga på finska).

På Hyvä Ikä-mässan i Tammerfors 25–26.9.2014 erbjuder Tillgänglighetscenter ESKE och [Centralförbundet för de gamlas väl rf:s](http://www.centralforbundet.fi) saneringsrådgivning tillgänglighets- och saneringsrådgivning på sin gemensamma avdelning. Det går bra att ställa frågor oavsett ålder.

Text: Riitta Katko

[Till sidans början](#)

[Tillbaka](#)